

י"כ. היא גאולתם של ישראל...

שיעורים בנושא מהלכי הגאולה והתנאים להופעת הנלמדים מרחיבי שמה

כ"י ג'נ'י י"ל - המצאין ד' הגבורה האלוהית מאז ועד ג'נ'ו'ת'ן

1 בני בכרי ישראל, אהבה שאינה פוסקת אני אהב אתכם, יצחק היה קורא לעשו בכורה ואני קורא ליעקב בני בכורי, ובטלה בכורתו של עשו, ונתקיימה בכורתו של יעקב (אגדת בראשית פפ"ד)

2 בני בכרי, לשון גדולה, כמו: אף אני בכור אהבה (תהלים פט כח), זהו פשוטו. ומדרש²⁷: כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה - שלקח יעקב מעשו.

3 (כ"ב-כג) בני בכורי ישראל, כל האומות בני הם אבל ישראל חביבין לפני ייחד מלכותן להם הבכור שהם עלו במחשבה להבראות קודם שום אומה¹⁸. ד"א בני בכורי ישראל, מאתי היה הדבר שקנה יעקב את הבכורה מעשו אחיו ונתנה לו¹⁹.

4 הבן הבכור נודעת לו חשיבות יתירה והוא נוטל פי שנים מכל אחיו בירושת האב. שהרי הבן הזה הוא אשר עשה אותו בראשונה לאב הוא הדין גם בבני ישראל, שעשו את השם יתברך לאבי העולם, בהפיצם את האמונה בו, בכחו ובהשגחתו. (משך הכמה)

6 זכו עיני שמי פרשיות אלו ככלל ונמצא שפרשיות אלו הן עיקרי כחה כמו שז"ל ח"ש-אלה דשמע וז"ל ח"ש הן עיקרי הדת לכל ח' מישראל. בפרט וקדש וז"ל כי יניאך הם עיקרים לכלל האומה הישראלית שידעו כמה היא קיומם בשולם ככל עת. ג'מ"ג דב"י פ"ט ס"ד ב"י

5 בני בכרי ישראל - דאמ"י שכל ליה"ע: המה בהלכות הכרייה דאפי' המה היו עובדי טוכם נמלא בהם חסדי ליה"ע המכירים כבוד ה' בכל דור - אבל ישראל נמשל לכן כבוד של המלך שהוא יורש הצמר. שעד צמחי המלך מסייע בטהרה המלכה ק' ישראל מסייעים ל' להשמה והליכות עולם י. ג'מ"ג דב"י פ"ט

7 "קדש לי כל בכור"

כח זה נמשך מהבכוריות שלנו. לכן שלשלת התגלות המצוות שבפרשתנו שהתחילה בקידוש הזמנים מסתיימת ב"קדש לי כל בכור"²⁸. הבכוריות היא המסקנה המרכזית של פרשתנו, בה מתגלה מה הוא ישראל: "בני בכרי ישראל"²⁹. זאת עובדה מציאותית שאינה ניתנת לשינוי, לא הרופאים קובעים מי יהיה בכור. כגמר הטיפול האלוהי בגויים על-ידי מכת בכורות, מתבלטת ההבדלה בין ישראל לעמים בגילוי "בכוריותו" הלאומית לעומת טומאת מצרים ובכורותיה. וכמרכן בסוף פרשתנו מופיע החיוב הגדול של "קדש לי כל בכור" של "עם זו יצאתי לי תהלתי יספרו"³⁰ לכל הדורות.

8 בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לשלח בניי גו'. איתא במדרש נהן חסם הקב"ה על הבכורה. ויש לכבוז מדוע הוצרך כהן קניית הבכורה שקנה יעקב. רק יובן, דבמדרש איתא למה נהן יעקב נפשו על הבכורה משום דהבכורה צרכות אמר יעקב חיוו דבין שיהיה רשע זה עומד ומקריב. והענין דלפי הכלל הבכור הוא העיקר והוא יקום על ג' אביו, וכפי' אמר להצרכים כי בליחוק יקרא לך זרע ודברו בילחוק ולא כל יחוק. הרי דמקרא זרעו של יחוק נקראים זרע אברהם ולא שני, וע"כ קנה יעקב הבכורה שיטיו כל הדברים הנצמחים להצרכים יסיו לו ולזרעו. ונמצא דבעת קניית הבכורה נחייב יעקב גם צטלות שאמר להצרכים כי גר יסיו זרעך ועבדום וענו אותם. וכן זכה בצבוחה ה' ובהקדשה הקדשנות ונחול את ארץ ישראל. ונעשה אל ידמה הדומה כי רק צע' למס זמיר ערשים קנה ממנו הבכורה, רק נכנס תחתיו גם כלל הכשעבודים שבים על זרע אברהם מהנלות, וכל זה עשה משום אהבתו להקריב לצבוחה ה' שזכה בהקניית. וה"כ הרי הוא ענינה גדולה דכיון דלולא זלח סיה כל שיעבוד כגלות על עבו ולא על יעקב ויעקב קנה הבכורה ונכנס תחתיו בגלות, כדי שעל ידם וזכה ג"כ בהקדשה קרבנות וצבוחות, וה"כ הרי חין לך ליעבדו מעבודתו, וזכו שיהיה בני בכורי ישראל ואומר אליך שלח את בני ויעבדני ותמאן לכלוא מעבדו מעבודתי וסדי ח"כ חין לו להיות צשעבוד כלל, וע"כ חזכי הורג את בני בכורך. [ואין חיי אומר בכל זה חיוכות הסבירו לפדעה הרבע, רק דסחורה נחכוונס לזכ' : ב"י ג'מ"ג פ"ט

שמות הכריה ס' ג'מ"ג

10

אבל שאר אומות שאף שהם מושפעים מן השי"מ מ"מ אינם מושפעים מאמתת עצמו רק ישראל מושפעים מאמתת עצמו. ודבר זה כמו שאמרנו כי אי אפשר שלא תהיה אומה אחת שהיא ראשית והיא נבראה בראשונה מן השי"מ, ולכן נקראת אומה זאת ראשית ונקראת בכור ג"כ כי הבכור הוא ראשית, ובשביל אותו ראשית נברא הכל כמו שמחייב הסכל, גם בשביל שהבכור הוא אחד כי אי אפשר שיהיה שני בכורי לאחד כך א"א שיהיה אל השי"מ שנים שהם ראשית, מאחר שהוא יתברך אחד לא יושפע ממנו בראשונה והוא עיקר המציאות רק אחד ובשביל זה הראשית יושפע אח"כ תוספות עליו כמו שפרשנו. ודבר זה מורה על הקשור והתחברו שאין לו פירוד כלל, כי אם לא היה האומה הזאת נקראת בני בכורי על שם שהוא אחד והיו לו שני בנים לא היה לאחד מן השנים התחבר גמור, שהרי יש חבור אל השני ואותו חבור שיש לו אל השני אין לו לזכ וא"כ אין זה הבכור גמור, אבל כיון שהם נקראים בני בכורי והבכור הוא אחד מורה שיש כאן חבור גמור, לפי שהם מושפעים מאמתת עצמו, ולחבור הזה אי אפשר שיהיה לו פירוד כלל וכי יש שנוי לאמתת עצמו והכל נרמו בשם הנכבד הזה שנקראו בנים, הדברים האלו גדולים מאוד מאוד.

הראיה השכלית אשר אמרנו שמחייב מסדר השתלשלות הרבוי מן האחד, על זה העידה התורה הנאמנה שאברהם (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם, ויש לך להבין בשם הנכבד הזה מה שנקראו ישראל בנים לה'. וזה כי אין ספק כי הנמצאים הם עלולים ומושפעים מן השי"מ ואין הנמצאים מתדמים יחד, רק כי יש מושפע מאמתת עצמו ויש שאינו כך לפי רחוק הנמצאים ולפי קורבתם אליו יתברך, והנה ישראל אומה זאת מושפעים ממנו יתברך מאמתת עצמו ית' ודבר זה יותר יש להם צירוף וחבור אל השי"מ ועל זה מורה השם הנכבד הזה שנקראו בנים ונקראו בשם בני בכורי (שמות ד), כי שם בן יאמר על שנמצא מאמתת עצמו ומצד שם הזה אין בזה עדיין הצירוף הגמור שהוא מיוחד, כי אפשר שיהיו ב' בנים לאחד והצירוף אשר הוא לשנים אינו צירוף גמור מיוחד, ואף כי אין אומה נקראת בן אל השי"מ יותר מישראל מ"מ שם בן אינו כ"כ הצירוף אליו, כיון שאפשר שיהיה לאחד שני בנים, ולכן נקראו ישראל בני בכורי כי א"א שיהיה לאחד שני בכורים, ומזה תבין כי אי אפשר שתהיה עוד אומה שנקראו בנים כי השי"מ הוא אחד בעצמו ומאחר כי הבן הוא מן אמתת עצמו אשר אמתת עצמו הוא אחד ולכן יבנו ג"כ הוא אחד, וזה מבואר ממה שאמרנו במדרש (מונא בתוס' תניגה ג' ע"ב ד"ה מ) כי השי"מ מעיד על ישראל שהם אחד ופירושו זה כי מאחר כי ישראל הם מן אמתת עצמו ית' והוא ית' אחד, וכך אשר מושפע מאתו ית' הוא אחד.

מהכלל, ספרי נצ"ח פ"ט י"א

ב"י ג'מ"ג פ"ט

11 (כ"ב) בני בכורי ישראל, אף על פי שלקח הימין "אהפוך אל העמים שפה ברורה, לקרוא כולם בשם ה', ולעבדו שכם אחד" (צמ"ג ג ט), מכל מקום יחשב ישראל אצילי נכבד בכורה באשר הוא בני עובד כמו בן מאהבה, לא כעבוד מאהבה שכן ויראת עושה, ומצד מה שהוא בכורי, ראשון לעבודתו, בתנוה כל האומות, מעלי, כאמרו "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד" (מזכ"ה ד ט).

12 פרשת בא - בשלה, הכנה ליציאת מצרים, והיציאה הכנה למתן תורה. הדבר הראשון - "בני בכורי ישראל" בכור נשאר לעולם בכור, אי אפשר להשתנותו ואפילו לעתיד לבוא. - כי מציון תצא תורה, העובדה של הבכוריות, ומכאן מתן תורה. המציאות הזו לא משתנת. סוף פרשת בא - פרשת "קדש לי כל בכור". הבכוריות האנושית ובכלל המציאות. אינו ניתן להשתנות